

THE LANGUAGE – FORM OF SECONDARY ADAPTATION FOR PERSONS DEPRIVED OF LIBERTY

Elena Pitiu, PhD Student, University of Bucharest

This text is trying to present a short analysis of the penitentiary vocabulary, a study of the way that prisoners establish relations between them, but also of their relations with the prison's employees.

We consider that the space of detention is a whole different world, with different rules and regulations and the language has here more impact than anywhere else. It helps sending the message, but the importance is more than this: it helps the prisoners to transmit a certain message, known only by them, message that usually is inaccessible for the employees of this institution.

The way in which the deprived persons of liberty communicate, how they solve certain problems using words with different meanings has shown us that the penitentiary language is also a way of secondary adaptation; it stays next to other ways through which the detainees are trying to recreate or to rebuild the freedom they had outside, but has been taken by incarceration.

We will also take in consideration the official language used by employees and by the state representatives when they talk about this sensitive field of society, but also the difference between the language used by employees when talking with prisoners and when talking with visitors from outside the prison.

In the end, we mention the way that detainees are using the language with other prisoners and with visitors and employees; we will also point the way in which, because of their experience in the legal system, the prisoners have a legal language, closed to the language used by a specialist in legal sciences.

Key words: official language, penitentiary slang, detainees, secondary adaptation, prison's employees.

1.Introducere

A scrie despre spațiul carceral necesită multă empatie și un efort substanțial. Este greu să pătrunzi în lumea carcerală și să identifici toate legăturile foarte puțin deductibile ale acestui spațiu, plin de mister și suferință.

În primul rând, oamenii din afara închisorii îi judecă pe cei dinăuntru pentru fapta pe care au făcut-o și pentru care se află în spatele gratiilor; o faptă reprobabilă, care a produs suferință altora și care l-a trimis pe făptuitor direct în această lume. Este adevărat că nu se ajunge în penitenciar decât după săvârșirea unei fapte penale, o faptă cu grave implicații asupra victimelor, deoarece acela care a săvârșit o faptă de o mai mică gravitate, de obicei primește o pedeapsă cu suspendare sau intră în supravegherea serviciului de probațiune.

În concluzie, cine ajunge în penitenciar a săvârșit o faptă gravă, cu una sau mai multe victime sau, în cazul infracțiunilor economice, prejudiciul a fost unul foarte mare.

În această lume, odată ajuns, individul nu mai are neapărat contact cu opiniile publice, deoarece nu mai intră în contact cu persoanele cunoscute pentru a putea fi judecat de ele. El intră însă în contact cu două categorii de persoane. Pe de o parte, este vorba despre ceilalți deținuți, cu care împarte efectiv spațiul de detenție, fie că locuiesc în aceeași cameră, se

întâlnesc la muncă, la masă sau în oricare altă activitate și apoi intră în contact cu angajații instituției, aceia care au grijă ca regulamentul formal al instituției să fie respectat, să se păstreze liniștea, iar deținuții să nu își facă rău unul altuia sau chiar propriei persoane.

Aici întreg sistemul de valori al individului se modifică. În primul rând, trece prin carantină, care este o perioadă definitorie pentru întreaga lui viață în penitenciar; acum învață regulamentul formal, ce anume se așteaptă de la el pe parcursul detenției și cum trebuie să se comporte pentru a nu-și atrage sancțiuni sau pentru a nu-și prelungi în mod nejustificat pedeapsa. Așadar, încă de la intrarea sa în penitenciar și până în ziua eliberării, individul trece prin diferite etape și situații care îi modifică modul de gândire, comportamentul și îi schimbă acestuia percepțiile față de mediul înconjurător.

Erving Goffman este autorul care a inclus penitenciarul în lista instituțiilor totale. El definește instituția totală drept "un loc în care își desfășoară viața și activitatea un număr mare de indivizi cu statut similar, despărțiți de restul societății pentru o perioadă de timp apreciabilă și care duc împreună o viață strict delimitată, reglementată oficial de către instituție."(Goffman, 2004, p.11) Așadar, odată intrat în acest spațiu, individul nu mai are deloc intimitate, nu își mai poate organiza programul cum dorește, însă lucrul cel mai important este acela că, prin dobândirea statutului de "pușcăriaș", el nu mai are dreptul la nici un fel de alegere personală, logica de funcționare a acestor instituții fiind aceea de a exclude propriile alegeri: "încercarea de a satisface un număr mare de necesități omenești prin organizarea birocratică a unor grupuri mari de oameni reprezintă faptul-cheie al instituțiilor totale, indiferent dacă este sau nu o modalitate necesară sau eficientă de organizare socială în circumstanțele date."(Goffman, 2004, p.18).

2. Structura socială din spațiul carceral

Fiind un spațiu închis, trebuie să observăm că penitenciarul este o instituție cu multiple interacțiuni între persoane. Avem pe de o parte deținuții, iar de cealaltă, pe angajații instituției penitenciare. Atitudinea deținuților față de cadre diferă în funcție de poziția ocupată de acestea în ierarhia instituției. Gardienii sunt priviți cu neîncredere de către deținuți: "sunt niște șacali mai mari decât noi. Dacă nu se grăbeau să se facă albaștri erau în locul nostru. Drojdie. Afară nimeni nu are nevoie de ei. n-au nici un Dumnezeu. Se ascund în găurile astea pentru că se tem. Cei mai mulți nu se simt în siguranță decât în timpul slujbei, când zidurile care ne țin aici îi apără și pe ei de ochii și gura celor din afară." (Bozîntan, 2001, p. 86). De cealaltă parte, directorul penitenciarului și cadrele cu funcții de conducere sunt priviți altfel și mult mai respectați de către persoanele private de libertate: "Vedeți-vă de treaba voastră, că noi nu la voi ne gândim, ne gândim la oamenii ăștia de conducere, că nu trebuie să le facem greutăți, probleme...comandanții nu au nici o răutate asupra noastră, dânșii își fac datoria. Asta a fost legea, ordinul care li s-a dat."(Istodor, 2005, p. 54).

De cealaltă parte, lumea deținuților este extrem de fragmentată. Se fac diferențieri de natură juridică între infractorii primari și cei recidiviști, dar și între statutul pe care îl are deținutul în ierarhia spațiului de detenție. Mai apoi, experiența vieții penitenciare împarte lumea deținuților în două mari categorii extrem de diferite; pe de o parte sunt cei care cunosc "regulile casei" și pot, măcar în parte, să scape de exigențele personalului și nou-veniții, care intră în penitenciar cu un cod comportamental învățat din afară, care aici nu își are în nici un fel aplicabilitate. „Treptat noul venit va asimila atât prescripțiile care definesc rolul de deținut

cât și modalitățile de a-l performa și, eventual, de a se adapta la noul statut. Rolul deținuților cu o bogată experiență a detenției (dobândită ca urmare a executării mai multor pedepse privative de libertate fie a executării unei părți însemnate dintr-o pedeapsă lungă) este foarte important: „depozitari” ai tradițiilor închisorii, ei joacă un rol important în socializarea noilor veniți. Astfel, ei sunt agenți principali în transmiterea către noii veniți a regulilor care guvernează viața grupului de deținuți, dar în același timp joacă rolul de filtru al regulilor transmise de către personal, reguli care ar trebui să traducă în comportamente explicite scopurile oficiale ale penitenciarului.” (Dobrică, 2008, suport curs nepublicat, pag.11): „Pot să spun că, la început, a fost foarte greu. Nu eram învățat, trebuie să te-nveți, nu? Deci nu știi mersul lucrurilor, care sunt regulile. Nu regulile interioare ale pușcăriei. Alea nu-s așa importante. Regulile dintre hoți. Că există un regulament al pușcăriei și hoții au un regulament al lor. Deci era, pot să spun, un regulament tâmpesc, așa. Când erai în cameră, trebuia să te bați cu cineva, să fii mai tare – acum câțiva ani. Dacă erai mai slab, ți se făcea primirea. Deci erau niște chestii tâmpite care nu-și aveau rost. Dar hoțul le făcea.” (Istodor, 2005, pag.187).

Apoi, există diferențieri între deținuți în funcție de infracțiunea sau infracțiunile pe care aceștia le-au săvârșit și pentru care au fost condamnați. Dintre toate categoriile de infracțiuni, cele de natură sexuală sunt privite cel mai rău, cei condamnați pentru astfel de fapte fiind „un obiect permanent al disprețului, batjocorii și violenței celorlalți deținuți.” (Dobrică, 2008, pag.14). Reacțiile celorlalți deținuți față de ei merg „de la izolare și până la agresarea zilnică. Respingerea lor este motivată prin explicații de genul „avem și noi mame, surori, prietene și copii”, „ăștia nu merită să trăiască”, „ăștia nu sunt normali.” (Bruno, 2006, pag.91).

O altă clasă distinctă este categoria celor care „dau în primire”, numiți și „sifoane”, „jeturi” sau „turnători”; aceștia sunt cei care „trag cu urechea” și „dau cu ciocul” la cadre și la ofițerul SRI. Izolați de ceilalți membri ai colectivității pentru că se supun autorităților pentru vagi promisiuni de liberare condiționată, ei suportă, de câte ori se ivește prilejul, bătaia de joc și răzbunarea liderilor.” (Bruno, 2006, pag. 91): „Sifonarii, și avem și noi aici, fac lucrul ăsta pentru ca să caute să stea un pic mai bine, să aibă niște beneficii, să aibă niște ieșiri în plus. Nu i-am înțeles niciodată, n-am fost de acord.” (Istodor, 2005, pag. 297). „Însă nu în toate pușcăriile sunt iubite sifoanele și nu toți oamenii-l iubesc. Astea se acceptă acuma, că nu mai e pușcăria care era înainte. Eu știu, aveam un sifon în cameră, să-l omoare toți din bătaie, să-l dea afară pe ușă. Nu, acuma dacă te-a prins de un sifon, e mai rău.” (Istodor, 2005, pag.189).

O ierarhizare a deținuților în cadrul închisorii se realizează și în funcție de autoritatea și prestigiul dobândit în cadrul respectivei instituții, existând din această perspectivă trei categorii: la cel mai înalt nivel întâlnim „șmecherii”, o categorie restrânsă de indivizi care au autoritate și se bucură de prestigiu în rândul celorlalți deținuți. Aceștia au dreptul la cele mai bune paturi și își pot asigura foarte ușor protecția, un aspect extrem de important pe fondul unor actuale sau viitoare conflicte cu colegii de celulă și nu numai: „Secția era condusă de un grup restrâns de deținuți, numiți „cocoșii”, care aveau o reputație de duri. Ei controlau totul, inclusiv televizorul închisorii care era dat la maxim în majoritatea timpului. Era aproape de patul meu, dar n-am îndrăznit să-l dau mai încet. Numai conducătorii aveau dreptul să o facă. Sâmbăta, aproape cincizeci de deținuți se înghesuiau lângă patul meu să vadă desene animate.” (Istodor, 2005, pag. 322). La polul opus, îi întâlnim pe „fraieri”, deținuți care

„ocupă treapta cea mai de jos; ei sunt cei care se ocupă de muncile considerate degradante în camera de detenție (curățenia, făcutul paturilor, spălatul hainelor, etc.)” (Dobrică, 2008, pag.11). Între cele două categorii atât de diferite întâlnim o clasă de mijloc, așa numita categorie a deținuților „obișnuiți”, care au un comportament normal în cadrul penitenciarului, atât în raport cu cadrele, cât și cu ceilalți deținuți: „Dacă ești luat de prost, o duci rău. Asta înseamnă că toată pușcăria ta care-ai să faci în pedeapsa respectivă nu trebuie să ridici niciodată tonul la nimeni. Chiar dacă te bate, chiar dacă te înjură sau mai știu eu ce se întâmplă. Și atunci nu-ți convine chestiile astea. Nu trebuie să fii nici prost, dar nici al dracului; să stai în banca ta și, când e vorba să răspunzi, să fii răspunzător de tine. Adică să răspunzi cu aceeași monedă. Sau, mai nou acum, dacă știi să-l bați din vorbe, e și mai frumos. Cel mai plăcut e să-l bați pe un om din vorbe...Deci, asta e o ...pot să spun, mai grea ca cum mi-ar da, eu știu, trei-patru coți. Că se bate el singur. Deci suferă rațiunea lui foarte mult.” (Istodor, 2005, pag.188).

Există mai mulți factori care concordă pentru plasarea unui deținut într-o anumită categorie dintre cele menționate mai sus. În primul rând, este vorba de violența fizică: „deținuții puternici fizic sunt cei care „fac legea” în penitenciare, cei slabi fizic neavând altă posibilitate decât pe cea a supunerii.” (Dobrică, 2008, pag.11). Dar forța fizică nu reprezintă o certitudine care îl poate plasa pe un deținut într-o anumită categorie; de asemenea, este foarte important și accesul la resurse economice, resurse care pot veni din partea familiei, deoarece se subînțelege faptul că un deținut vizitat des primește și pachete consistente, dar și modul în care acesta „se descurcă” în interiorul închisorii. În acest mediu aproape orice lucru poate fi tranzacționat, o practică foarte des întâlnită, cunoscută și tolerată chiar și de cadrele instituției fiind „caleașca”: “în orele fără program, cu cadrele ignorând, după ce pleacă cadrele, între ferestre, „pe caleașcă”, în orele de program, din pușcăriaș în pușcăriaș, sau „la aer”, cică fentând privirea gardianului. Comerțul. Pe bani. Troc. Pentru unii, părăsiți, sursă de mici bucurii, pentru alții, speculații plăcute și apropierea de plăceri de afară. Hoțul nu așteaptă de la stat totul, că moare fără plăceri. Se descurcă. (Istodor, 2005, pag. 321). În închisoare, instituție care reproduce, în mare, caracteristicile lumii în care trăiesc oamenii normali, moneda de schimb pentru mărfurile tranzacționate nu este, așa cum ne-am așteptat, banul, ci țigările, care pot fi schimbate pe alimente, haine sau chiar pe diverse servicii. (Dobrică, 2008): „Din cauză de lipsă de ajutor, m-am descurcat și eu. Era profitabilă ca preț. Cu materialele la îndemână, am făcut un cazan și un sistem de răcire. În sticle de plastic puneam cartofii tăiați mărunț cu zahărul. Așteptai 3-4 zile să fiarbă și, dacă aveai noroc ca atunci să nu vină percheziția, scoteai dintr-un kil de cartofi și un kil de zahăr aproape 1,5 kg de țuică pe care luai 15 pachete de țigări.” (Istodor, 2005, pag. 189).

3. "Regulile casei" "și adaptările secundare" în mediul penitenciar

„Lumea instituției totale este o lume ale cărei exigențe fundamentale exclud autonomia individului și posibilitatea ca acesta să aibă posibilitatea (sau senzația acestei posibilități) de a-și controla viața. Procesele analizate anterior urmăresc transformarea individului din „cea mai de neînlocuit ființă” (după expresia lui Gide) într-o piesă standardizată a sistemului. Paradoxul penitenciarului ca instituție este acela că trebuie să „reformeze” indivizi foarte diferiți într-un context care presupune uniformitate și uniformizare. Mai exact, penitenciarul este supus constrângerilor oricărei instituții birocratice;

motivația fundamentală folosită pentru atacurile la adresa eului (diferitele temeuri invocate ca rațiunile sanitare, responsabilitatea pentru sănătatea și viața deținuților, siguranța, etc.) sunt „foarte des, simple raționalizări determinate de eforturile de administrare a activității cotidiene a unui mare număr de persoane, într-un spațiu limitat și cu cât mai puține resurse cheltuite.” (Goffman, 2004, pag.51). În același timp, fiecare individ reprezintă un univers singular; „reformarea” sa reclamă tipuri de intervenție, incompatibile cu administrarea birocratică. Sociologii, psihologii și asistenții sociali ar trebui să încline balanța în favoarea „reformării indivizilor”; numărul extrem de redus al acestor specialiști în sistemul penitenciar românesc constituie semnul vizibil al dominanței funcției de supraveghere.” (Dobrică, 2008, suport curs nepublicat, pag.34). Ușor-ușor, pe parcursul obișnuirii deținutului cu modul de viață din penitenciar, acesta ajunge să cunoască „regulile casei”, definite de Goffman drept acel „set de recomandări și interdicții relativ explicite și oficiale care descriu principalele cerințe cu privire la comportamentul instituționalizatului. Aceste reguli descriu ciclul de viață auster al individului. Procedurile de la intrarea în instituție, care îl deposează pe nou-venit de elementele de sprijin pe care le-a folosit anterior, pot fi privite ca fiind modalitatea prin care instituția îl pregătește pe individ pentru a trăi în conformitate cu regulile casei.” (Goffman, 2004, pag.52). Cei care se află la a doua condamnare au experiență în viața penitenciară și au învățat care sunt modalitățile prin care pot scăpa, măcar în parte, de exigențele cadrelor, adică aplică așa-numitele „adaptări secundare”, cum le numește Goffman. Adaptările secundare sunt „un fel de locuință pentru eu”, deoarece odată plasat în mediul penitenciar, individul încearcă să-și reorganizeze o parte din comportament, făcând eforturi mari de a recâștiga măcar o parte din autonomia pe care o avea atunci când se afla în libertate și mai mult decât atât, de a avea impresia că își poate controla propria viață, un lucru extraordinar de important pentru orice persoană, indiferent dacă este deținut sau nu.

În consecință, putem afirma că penitenciarul românesc este un tip specific de instituție totală, cu un sistem de organizare ce impune respectarea de norme și regulamente riguroase, în care viața indivizilor este planificată în cel mai mic detaliu. Cu toate acestea, pe lângă normele formale care trebuie respectate de toată lumea, deținuții au dezvoltat un sistem de norme informale, cunoscute și tolerate de multe ori de cadrele instituției, norme care încearcă să reclădească în spațiul punitiv măcar o parte din viața pe care oamenii au dus-o înainte de a fi privați de libertate. Putem spune că acești indivizi încearcă, pe cât posibil, să-și construiască în închisoare o copie a vieții lor de dinainte, în contextul existenței obligației de a respecta rutina impusă prin regulamentul oficial al închisorii și a pozițiilor diferite de putere în care se află în comparație cu cadrele instituției.

4. Limbajul în penitenciar, formă de adaptare secundară

Limbajul utilizat în spațiul din spatele gratiilor a fost analizat de autorii străini încă din anii 1940. Astfel, Sykes (1958) îl denumește "limbajul din lumea ascunsă", iar autorul este de părere că acesta poate fi comun grupurilor periferice sau subculturilor delincvente, formate din cerșetori, prostituate, traficanți. După condamnare, actorii acestor spații marginale ajung în penitenciar, unde vor continua să folosească aceleași cuvinte. Din acest punct de vedere, argoul este împrumutat ca sintaxă, intonație și semnificație din limbajul-sursă, adică de pe stradă. Totuși, există numeroase cuvinte care au fost create în spațiul carceral, fiind un produs exclusiv al acestui mediu și a activităților care își au locul principal de desfășurare universul

carceral. Astfel, după cum observa Sykes (1958), argoul reflectă modul de viață din interiorul grupului de deținuți, tocmai de aceea este atât de "plin de amărăciune și defetism".

Argoul îndeplinește totodată și funcția de a organiza și structura sistemul social din penitenciar. Este o formă a limbajului la care nu au acces decât cei inițiați, aceia care deja sunt familiarizați cu "regulile casei", prin utilizarea argoului se demonstrează de către deținut apartenența la un anumit grup, dar și loialitatea față de acesta. (Crewe, Einat, 2008). Prin utilizarea acestui limbaj, o persoană privată de libertate își arată apartenența la un anumit grup în care interacționează frecvent, dar se identifică și așa-numitele "soluții alienate la suferințele încarcerării", adaptările secundare la care am făcut referire anterior. Folosind un cod comun, care este greu de identificat de gardieni și aproape imposibil pentru aceia care vin din afara spațiului carceral, deținuții își construiesc o lume a lor, o lume în care nu se simt singuri, ci se simt înțeleși și puternici. (Bondeson, 1989). Ei consideră că prin utilizarea argoului penitenciar pot eluda, măcar în parte, regulamentele oficiale ale instituției și simt că și-au recâștigat măcar o bucată din libertatea pe care au pierdut-o o dată cu intrarea pe porțile penitenciarului. În același sens, "familiarizarea cu limbajul infractorilor poate funcționa ca indicator al afilierii la subcultura criminală." (Bondeson, 1989, p.107). Cu cât un deținut cunoaște mai multe cuvinte din argou și le folosește mai fluent, cu atât acesta este mai repede acceptat în rețelele de prieteni. În opinia autorului, cunoașterea argoului reprezintă un bun indicator al procesului de criminalizare și, totodată, un predictor important al recidivei.

În ceea ce privește limbajul folosit de cadre în spațiul de detenție, putem afirma că specificul închisorii de instituție închisă se reflectă și în limbaj, având în penitenciare un limbaj oficial și unul neoficial, utilizat ori între cadrele de supraveghere și superiorii acestora, dar și în personalul de pază și deținuți. În multe din vizitele în spațiul carceral am observat că, în special cadrele care se ocupă de supravegherea deținuților, utilizează un limbaj formal în discuțiile cu persoanele din exterior și un alt limbaj, un argou, în discuțiile dintre el sau cu deținuții.

Limbajul oficial "are grijă să amenajeze decorul în care-și clădește ficțiunile, apoi le împopoțonează cu rămășițele realității interzise. Orice limbă de lemn comportă o modalitate deschisă – limba de aparat- și modalitatea ascunsă, pe care o putem numi pseudo-limba naturală." (Zafiu, 2002, p. 91).

Referitor la argoul penitenciar, acesta a apărut, așa cum am menționat, ca limbaj al grupurilor marginale ale societății sau ca o formă de protest lingvistic în fața autorităților totalitare. Astfel, argoul penitenciar se analizează în concordanță cu argoul din societatea liberă, din care se și inspiră, însă, așa cum am precizat, acesta reprezintă mult mai mult decât argoul societății libere, deoarece prezintă trăsături specifice mediului carceral, fiind, pe lângă alte metode, o modalitate de adaptare secundară a deținuților.

Primul glosar de jargon a fost întocmit în Franța, în 1554, scopul lui fiind acela ca oamenii care înfăptuiau justiția să înțeleagă ce spuneau inculpații. Mai târziu, celebrul Vidoq, un tâlhar angajat de poliție, a alcătuit un dicționar de argou la sfârșitul domniei lui Napoleon, dicționar care conținea în jur de 800 de cuvinte și expresii. În România, prima listă cu termeni de argou penitenciar a apărut târziu, în 1861; astfel, N.T.Orășanu, în cartea "Întemnițările mele politice", a înscris și o listă de termeni din limbajul deținuților de drept comun și din "jargonul cartoforilor de cafenele". Această listă a fost preluată integral de G. Baronzi, în 1872, în lucrarea *Limba română și tradițiunile ei*, ca ilustrare pentru "limba căraitorilor".

Studiile românești referitoare la argou au fost întrerupte după instalarea regimului comunist la putere: "în politica lingvistică a totalitarismului românesc, argoul a fost obiectul unei ostilități permanente. Atitudine perfect explicabilă- dat fiind potențialul său subversiv și natura sa de limbaj al grupurilor marginale- surprinzătoare doar prin ducerea la extrem. Argoul era așadar respins pentru că folosirea lui aparținea grupurilor- deopotrivă de periculoase- ale plebei și ale elitei; viziunea utopică a dispariției grupurilor marginale plasa argoul în categoria resturilor burgheze, transmise numai prin canalul insuficient ideologizat al familiei." (Zafiu, 2002, p. 95).

Comunicarea sub această formă apare așadar spontan, afirmându-se dintr-o necesitate de apărare, de avertizare, argoul fiind, de altfel, "reflexul nesupunerii, un act nemărturisit de revoltă. De-asta puterile totalitare se încrâncenează să sufoce acest agent periculos al nesupunerii. El creează un sentiment de complicitate și de familiaritate, compensând banalitatea limbajului oficial prin producerea de surprize lexicale. Prin marea lui putere de a lua în glumă sau de a ironiza autoritatea, o face mai ușor de suportat unor oameni asupra cărora ea se manifestă violent." (Astaloș, 2002, p. 257).

Prezentăm în final o scurtă listă de cuvinte și expresii din argoul penitenciar, întâlnite mai ales în penitenciarul București-Rahova, însă cu mențiunea că acestea sunt utilizate de persoanele private de libertate în toate penitenciarele din țară. Argoul penitenciar cuprinde, fără dubii, termeni mult mai mulți decât cei prezentați aici și este într-o continuă îmbunătățire, însă termenii de mai jos sunt strict pentru exemplificare.

Vocabular:

- băiat**: deținut cu statut superior
- bighidiu**: tânăr între 18 și 21 ani
- bombardier, smardoi**: deținut bătăuș;
- bomboane**: somnifere procurate de la alți deținuți;
- broscuțe**: membrii grupei de intervenție;
- bulangiu**: deținut care practică relații homosexuale
- caleașcă**: sacoșă de plastic prevăzută cu sfoară sau fâșii din material textil care circulă pe fereastră, pe exteriorul clădirii, cu ajutorul deținuților, pentru a transporta anumite bunuri;
- carantină**: deținut nou-venit în penitenciar;
- cioacă**: comerț ilegal;
- combinație**: schimb nepermis între deținuți;
- crocodil**: telefon mobil;
- cuțit penal**: capacul unei cutii de conserve, coada ascuțită a unei linguri sau alt obiect tăios;
- exivă**: scrisoare, bilețel;
- fetiță**: deținut care își oferă serviciile în cadrul unor relații homosexuale;
- gabor**: personal din penitenciar;
- gardă**: personalul de pază;
- ghium**: recipient în care se distribuie mâncarea deținuților;
- haladit, hienă, rechin**: deținut recidivist, cu experiență;
- has**: mâncare
- malaciucă**: marfă, droguri;
- maralog**: deținut în vârstă, neputincios;

- pachetar**: deținut ce primește pachete de la familie, însă alți deținuți se folosesc de bunurile primite;
- panaramă**: deținut în care nu poți avea încredere;
- pentagon**: comanda penitenciarului;
- săgeată, trepăduș**: deținut ce execută anumite comenzi trasate de către deținuți cu statut superior în penitenciar (de exemplu: pedepsește, obține informații, își asumă responsabilitatea pentru fapta altuia);
- sclav**: deținut care execută munci în locul altor deținuți (de exemplu: spălatul lenjeriei, curățenia în cameră) în schimbul anumitor favoruri sau recompense (de regulă, materiale). Acest deținut provine de obicei din rândul deținuților necăuțați de familie sau al celor vulnerabili;
- sifon**: deținut care informează cadrele;
- spadasin**: deținut care lovește cu cuțitul;
- stricăciune**: deținut care fură de la alți deținuți;
- țepă**: păcăleală;
- terorizat**: deținut care se adaptează mai greu la viața de detenție;
- tramvai**: deținut sau cadru care transportă obiecte interzise;
- urs**: analfabet, prost.

Expresii:

- a face oroc**: a fura de la alt deținut
- a lăchi**: procedură prin care un deținut este umilit. Ulterior, deținutul lăchit este exclus de la orice activitate comună și nu este atins;
- a merge pe burtă**: a se preface că nu s-a întâmplat nimic;
- a vinde**: a informa cadrele cu privire la o activitate interzisă de regulament.

Bibliografie:

- Astaloș, George, 2002. *Pe muchie de șurii. Cânturi de ocnă*, București: editura Tritonic.
- Bruno, Ștefan, 2006. Mediul penitenciar românesc. *Cultură și civilizație carcerală*. Iași: Institutul European.
- Crewe, B; Einat, T. 2008. "Argot (Prison)" in Y. Jewkes, J. Bennet (ed), *Dictionary of Prisons and Punishment*, William, Cullompton.
- Dobrică, Petronel, 2008. *Supraveghere și reeducare. Despre scopurile oficiale ale instituției penitenciare, ca spațiu de executare a sancțiunilor privative de libertate*. București: suport curs nepublicat.
- Dobrică, Petronel, 2008. *O abordare sociologică a penitenciarului. Pentru o sociologie a instituțiilor totale*. București: suport curs nepublicat.
- Durnescu, Ioan, 2009. *Asistența socială în penitenciar*. Iași: Polirom
- Goffman, Erving, 2004. *Aziluri: eseuri despre situația socială a pacienților psihiatrici și a altor categorii de persoane instituționalizate*. Iași: Polirom.
- Istodor, Eugen, 2005. *Viețașii de pe Rahova. Din mărturiile unor condamnați pe viață*. Iași: Polirom.

Sykes, G.M. (1958/1974). *The society of captives. A study of a Maximum Security Prison*, Princeton University Press, Princeton, New Jersey.

Zafiu, Rodica, 2002. *Diversitate stilistică în România actuală*. Editura Universității București.